

TEMA DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARI

ANADOLU ATASÖZLERİNDE ÖZDEŞLEŞİR

Anadolu'nun yıllanmış sirke gibi keskin, bir kalemde söylenen sözleri vardır. İlkın, kimin söylediği bilinmez. Atalarımız söylemiştir derler ve geçerler. Bu yüzden her gün, tekerlemeler gibi dillerden düşmeyen bu özlü sözler "atasözleri" adı verilir.

Anadolu'nun sözlü geleneği arasında halk hikâyeleri ve masallarının yanı sıra, atasözleri de önemli bir yer tutar. (...) Her atasözü, bir dünya görüşüne, yüzyılların oluşturduğu bir hayat tecrübesine dayanır. "Atalarım şöyle demiş" diyerek söze başlayan bir kişi, konusuyla ilgili atasözlerini sıralayıverdi mi akan sular durur. Doğru söze, hakçasına yerinde söylenmiş bir çift söze kim ne diyebilir? Söz gelimi "Gülü seven dikenine katlanır." atasözüyle sohbeti bağlayan kişi karşısında, başka söz yavan olur. Güzelin de kusurları (...) vardır. Seviyorsan, tatlı inciten küçük dikenlerine katlanacaksın. Hele ayrılanların bir gün kavuşabileceklerini belirleyen "Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur." atasözündeki teselli, insanoğluna umut, umuttan doğan mutluluk verir.

Anadolu'nun bitmez tükenmez binlerce, on binlerce atasözü dilden dile, ağızdan ağıza bize kadar ulaşan baba öğütleri, doğruyu, iyiyi telkin eden insanlık ilkeleridir. "Ayağını yorganına göre uzat." derken hesaplı ve tedbirli olmayı, "Sürüden ayrılan kuzuyu kurt kapar." derken birlik ve beraberliği, "Ağaç yaşken eğilir." derken ailede çocukların küçük yaştan eğitimini öğütler. "Kabahat samur kürk olsa kimse sırtına almaz." sözündeki gerçek her zaman, her devirde geçerlidir. "Ne ekersen onu biçersin." "Taşıma su ile değirmen dönmez." "Keskin sirke küpüne zarardır." "Üzüm üzüme baka baka kararır." atasözleri, elmas parçası gibi devirler geçse de yıpranmaz, değerini yitirmez.

Kökleri tarihimizin derinliklerine inen ve geniş bir hayat felsefesini içine alan Türk atasözlerinin çoğu, zaman içinde Türk bilginlerince derlenmiş, dilden yazıya dökülmüştür. Türk şairleri, atasözleriyle şiirler, destanlar düzmüş; atasözleriyle öğütler vermiştir.

Mehmet ÖNDER

Anadolu Atasözlerinde Özdeşleşir
(Kısaltılmıştır.)

(1-6. soruları metne göre cevaplayınız.)

1. Anadolu'nun sözlü geleneğinde hangi unsurlar yer kaplar?

Halk hikâyeleri, masallar, atasözleri ve deyimler yer alır.

2. Atasözleri, hangi olaylar sonucunda ortaya çıkmıştır?

Atasözleri insanların yaşadığı olaylardan, deneyimlerden ve tecrübelerden ortaya çıkmıştır.

3. Atasözleri hangi değerli taşla benzetilmiştir?

Atasözleri elmas taşına benzetilmiştir.

EK
DEĞERLENDİRME

4. Metinde geçen atasözleri nelerdir?

Gülü seven dikenine katlanır, dağ dağa kavuşmaz insan insana kavuşur, ayağını yorganına göre uzat, sürüden ayrılanı kurt kapar, ağaç yaşken eğilir, keskin sirke küpüne zarardır, üzüm üzüme baka baka kararır, kabahat samur kürk olsa kimse sırtına almaz, taşıma su ile değirmen dönmez.

5. Atasözleri, insanlara ne tür öğütler verir?

Atasözleri insanlara doğruyu söylemeyi, sabırlı olmayı, çalışkan ve paylaşımcı olmayı, iyiliği ve dürüstlüğü öğütler.

6. Atasözlerinin çoğu kimler tarafından derlenmiştir?

Atasözlerinin çoğu Türk bilginleri tarafından derlenmiştir.

7. Metnin ana fikri nedir?

Atasözleri, Türk milletinin deneyimlerinden doğan bilgelik sözleridir; insanlara doğruyu, iyiyi ve güzeli göstermeyi amaçlar.

8. Erdemler teması içinde en çok hangi metni beğendiniz? Nedenleriyle birlikte yazınız.

En çok "Bölüşmek Güzeldir" metnini beğendim. Çünkü paylaşmanın hem insanları mutlu ettiğini hem de dünyayı güzelleştirdiğini anlatıyor.

9. Erdemler teması sürecinde öğrendiğiniz atasözlerinden ve deyimlerden iki tanesini yazarak bunları kısaca açıklayınız.

Dost kara günde belli olur. → Gerçek dost, zor zamanlarda yanında olandır.

Komşu komşunun külüne muhtaçtır. → İnsanlar birbirine her zaman yardım etmeli, dayanışma içinde yaşamalıdır.

10. Aşağıdaki ifadelerden doğru olanların başına “D”, yanlış olanların başına “Y” yazınız.

- D..... Dinleme esnasında dikkatimi dağıtacak durumlardan kaçınmalıyım.
- Y..... Dinleme esnasında arkadaşım ile konuşabilirim.
- Y..... Konuşan kişinin sözünü kesebilirim.
- Y..... Dinleme esnasında başka işlerle uğraşabilirim.
- D..... Dinlediğim kişiyle aynı fikirde olmasam bile onu saygıyla dinlemeliyim.
- D..... Dikkatimi dinlediğim şeye ya da konuşmacıya yöneltmeliyim.
- D..... Dinleme esnasında kendimi konuşan kişinin yerine koymalıyım.
- Y..... Dinleme esnasında gözlerimi kapatabilirim.
- Y..... Dinleme esnasında söz almadan konuşabilirim.

11. Aşağıda verilen noktalama işaretlerinin nerelerde kullanıldığını söyleyerek bu noktalama işaretlerini birer cümle içinde kullanınız.

Nokta (.) → Cümlenin sonuna konur. → Bugün hava çok güzel.

Virgül (,) → Eş görevli kelimeleri ayırmak için kullanılır.

→ Elma, armut ve muz aldım.

Soru işareti (?) → Soru cümlelerinin sonuna konur. → Okula kim geldi?

Kesme işareti (') → Özel isimlere gelen ekleri ayırmak için kullanılır.

→ Atatürk'ü çok seviyorum.

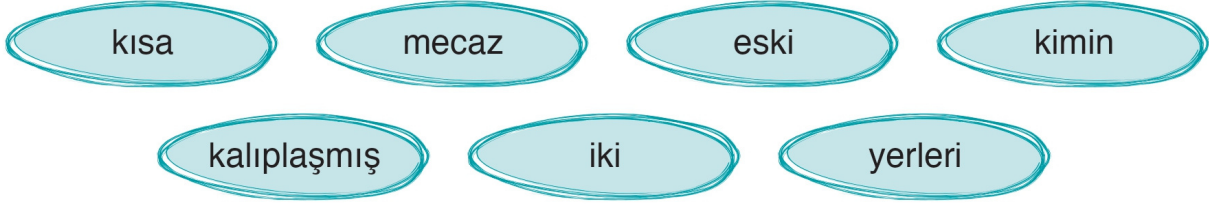
Ünlem işareti (!) → Sevinç, korku veya coşku bildiren cümlelerin sonuna konur.

→ Ne güzel bir gün!

İki nokta (:) → Açıklama yapılacağını veya örnek verileceğini gösterir.

→ Sepette şu meyveler var: elma, armut, muz.

12. Aşağıdaki ifadelerde eksik bırakılan yerleri verilen kelimelerden uygun olanlarıyla tamamlayınız.

Atasözleri **kısa** sözlerdir.

Deyimler en az **iki** kelimenin bir araya gelmesiyle oluşur.

Deyimlerde kelimelerin **yerleri** değiştirilemez.

Atasözleri **kalıplaşmış** ve özlü sözlerdir.

Deyimleri oluşturan sözcükler genellikle **mecaz** anlamlarıyla kullanılır.

Atasözlerinin **kimin** tarafından söylendiği belli değildir.

Atasözleri **eski** zamanlardan günümüze ulaşmışlardır.

13. Aşağıda verilen paragrafı okuyunuz. Siz, Emine'nin yerinde olsaydınız nasıl davranırdınız? Düşüncelerinizi açıklayınız. Konuşmanızın sonunda konuşmanızı beğenip beğenmediğinizi nedenleriyle açıklayınız.

Emine, beslenme çantasını aldı askıdan. Önce örtüsünü çıkarıp sırasının üzerine serdi. Sonra beslenme kabını çıkardı çantasından. Kabın kapağını sakince açtı. Annesi, çok sevdiği gözlemeyi iki parçaya bölüp koymuştu. Bir parça alıp iştahla ağzına götürmüştü ki hemen çaprazında oturan Metin'e takıldı gözü. Sırasının üzeri bomboştı. Kabına baktı. Gözlemenin bir parçası öylece duruyordu. Bir parçayla doymasına imkân yoktu. (...)

SONRAKİ DERSE HAZIRLIK

İmkânlarınız dâhilinde Hacivat ya da Karagöz maskesi yaparak sınıfa getiriniz.